

285

DECLAMATIO THO

MAE MORI LVCIANICAE RESPONDENS.

Non putauerā iudices, ei, qui (id quod ego nunc fa-
cio) publicam causam suscepisset agendam, opus
fore, ut quur id facere instituerit, rationem reddat:
Neque enim ullum fore periculum, ne id malicia
potius aggressus, quā pietate uideatur, quum
hoc certissimum præbeat magnæ integritatis ar-
gumentum, quod aliorum omnium commodis elegerit suo priuato la-
bore consulere. Quod quanquam omnes istiusmodi causarum patro-
nos merito posse existimem ab omni calumniæ suspitione defendere,
me tamen omnium meritissime, qui ut omnibus prosum, non solum
hunc mihi laborem desumpsi, sed inimicicias etiam cum eo uiro con-
traxi, qui se tyrannos quoq; iactat occidisse. Sed quoniam nihil tam
recte ceceptum esse uideo, quod non improborum uellicet ac deprauet
iniquitas, & quosdam iam nunc mussitantes audio, qui istius oratione
persuasi, hoc meū officium in peiorem partem rapiunt, statui iudices
uobis huius actionis meæ causas exponere, ne quis industriæ meæ ma-
lignus interpretes eā dolori, odio, uel inuidiæ conetur ascribere. Ac pri-
mum, quid est quur tyranni mortem dolere puter? nam id iste mihi
auper obiecit, probationē uero nullam attulit, dixisse tantū contentus,
& credi sibi sine argumēto, sine teste postulat: imò, inquit, nisi doleres,
nisi tyranni mortē ulcisci cuperes, mecū non contenderes. Ergo eo solo
lugere me tyranni mortem probas, quod tibi ob eius necem, præmiū
iniuste petenti, ego me iuste opposui? Vis uidere quā nihil dicis? Si
te tyrannū occidisse probes, ego tecum litigare, nec si uelim possem, nec
si possem uelim. Nunc uero quid aliud contra te dicturus sum, quā
quod illū non occidisti? Si tu interfecisses, nihil quererer, imò laudarē,
admirarer, ac præmiū primus decernerē, nunc uero ideo tibi cōtradico,
ideo tibi honorē denego, ideo aduersor, ideo queror, quia tyrannū nō oc-
cidisti. Num igit occisum p̄tinus dolere uideor? Ostendisse potius iu-
dices debuit, me tyrāno fuisse uel sanguine cōiunctū, uel affinitate pro-
pinquū, uel beneficijs deuinctū, uel scelerum cōmunionē fœderatū. At
istorū quicq; ne fingere quidē potuit: ergo si neq; cognat⁹ illi, neq; affi-
nis fui, si mea opera nunq; in cuiusq; iniuriam usus est, si ab illo benefi-
cij nihil in me collatū est, si me acerba seruitute cū cæteris simul oppres-
sit, si me illius interitus libertati uobiscū unā restituit, qd causæ est ut il-
lius mortem

lius mortem meae salutis ac libertatis auspicium doleam? At odij certe tantundem causae est. Nam quid egit quod odium in illum prouocaret meum? Primo tyranni filium interfecit: postea uero tyranno sibi manus inferente, iste praemium tanquam tyrannicida petijt: quorum alterum, puta quod iuuenem peremit, quaquam id ipsum parum consulte, parumque ex communi commodo fecerat, nisi dii nobis fuissent propitij, fecit ille tamen animo (quantum ego certe suspicor) non malo. Alterum uero, nempe quod praemium postulat quum non meruerit, ut nunc sunt hominum ingenia, non miror, & ignosco certe, modo possit auferre. Neutrum istorum odium in illum meum cocitat. Extra haec nihil unquam fecit, quod ad me ullo modo pertineat: ergo tam iniquus sim, ut hominem uix tandem satis aut de facie, aut fama notum, qui me nec re offenderat, nec uerbo laeserat, gratis odio persequeretur? Restat inuidiae diluenda suspicio, quae talis est, ut nullo malo carere uelim libentius. Nam quum omnia uitia sint suapte natura perniciofa, nullum tamen est liuore pestilentius: quodque pectus, cui semel infederit grauioribus tormentis exagitet. Nempe alterius fortunam, suum infortunium ducere, secundis aliorum rebus aestuare, alienis laudibus uri, aliena felicitate torqueri, an non summa miseria, non extrema dementia est? Itaque si a quoquam alio uitio iudices absum, ab hoc certe longissime absum. Cuius unquam fortunas impetij? Cuius res bene gestas eleuauit? Cuius laudibus unquam detraxi? Cuius famam labe respersi? Certe ab huius uitij suspicione si me mediocri ista fortuna mea non asserit, quae non tam inops est, ut aliorum opibus ac praemijs inuideam, si me anteaeta uita non uindicat: quae non usque adeo est rerum bene gestarum indiga, ut aliena debeam laude tabescere. At ipsa mercede causa prorsus absoluit, quae talis est, ut potius omnium ueniam, quam cuiusquam mereatur inuidiam. Quaeso iudices, quod tandem odij signum, quod inuidiae documentum praeme fero? Non prouoco, non irascor, non accuso, urbem tantum in ius uocatam ab illo defendo. Sed quur sedentibus ergo caeteris, ac tacentibus uniuersis, atque in his multis & clarissimis uiris, & autoritate praestantibus, & multo ad dicendum instructoribus, ego potissimum surgo, & petenti praemia contradico? Illi ipsi profecto quin mecum sentiant non dubito: & quin ex his plerique sint, qui hoc ipsum officium, nisi ego iam suscepissem, libenter fuerint obituri: neque tamen ideo culpandus sum, quod me pro patria primus obtulerim. Quicquid est, alieni silentij causas non debeo: me certe ad dicendum cum Reipublicae causa, tum deorum immortalium respectus incitabat: nempe quum uiderem satis tenues

ararij

ærarij nostri prouentus, & præsentem pecuniam nimis exiguam, tum
 instare multas necessarij sumptus occasiones, non ferebam uti ciuitas
 hoc insuper non necessario sumptu multaretur. Tyrannicidij præmi-
 um quantum sit non ignoratis, ac merito quidem: quod enim precium
 satis grande sit, quo agri, foci, fortunæ, liberi, coniuges, salus, ac libertas
 omnium, postremo ipsæ deorum aræ atq; templa redimuntur? Quod
 quo maius atq; urbi onerosius est, eo magis à nobis prospiciendum
 est ne temere collocetur. Satis iudices, satis impensæ ac sumptus immi-
 net, satis effundendū est, ut ærarium nostrum tam profunde, non iste
 etiam cui nihil debemus, exhauriat. Præterea quum hoc tyrānicidium
 sola deorum clementia prouenerit, qui toties in clamati calamitatum
 tandem nostrarum miserti, crudelissimi nos iugo tyranni soluere, ac li-
 bertati reddere uoluerunt, non ferendum putauit ut ciuitas honorem
 gratiamq; dijs merentibus ablatam, homini nō merenti tribueret. To-
 tum autem hoc negocij fortunæ deorumq; benignitati deberi, huic ni-
 hil gratiæ, apertissimis argumentis docebo: quod dum facio, quæso iu-
 dices diligenter attendite. Tria sunt quorū iste quodlibet sufficere sibi
 ad hunc honorem consequendum putat, uel quod tyranni peremit fi-
 lium, uel quod tyrannū tentauit occidere, uel quod pater filij nece com-
 motus, ense quem iste reliquerat mortem sibi consciuit. Ergo illius ado-
 lescentis cædes tyrannicidium uidetur? Quid nisi nempè & ille (inquit)
 tyrannus erat. Quis id credat iudices, urbem unam duobus suffecisse
 tyrannis? duos tyrannos inuicem cōcordes eadem incoluisse moenia?
 unius urbis ambitu potuisse contineri, quorum alterutri uix uel orbis
 uniuersus suffecerit? Quisquis id credendum duxerit, is mihi parum
 uidetur tyrannicam considerare naturam: nam legitimæ quoq; pote-
 states, ac non solum legibus gubernantes, sed etiam legibus obtempe-
 rantes, & tyrannide tanto interuallo mitiores, ambitione tamen ita
 uincuntur, ut nec uel intimorum amicorum uitæ parcant, potiusquàm
 eos habeant imperij sui consortes. Quis tyrannum credat natura fe-
 rum ac uiolentum imperij sui, cuius ardore hominum leges protriue-
 rit, deorum contempserit, uitam neglexerit, socium quenquam admit-
 tere? Quin brutorum quoq; pleraq; fermè quæ (quod tyrannorū pro-
 prium est) rapto uiuunt, quibus solius pabuli cura impressit aliqua ty-
 rannicæ naturæ uestigia, in proprios fœtus sæuiūt, potiusquàm socios
 illos uenationis accipiant. Et hominem tyrannum putamus, quem fa-
 stus inflat, ambitio stimulat, cupiditas urget, gloria sollicitat, suam cum
 quoq; posse cōmunicare tyrānidem? At iste nō solum duos tyrannos
 facit, uerumetiam adolescentem plusq; tyrannum uult uideri: nam ci-
 uibus

uibus atroces (inquit) iniurias fecit, cæde, rapina, stupro, omnibus denique scelerum formis insignis. Nomine quidem abstinuit, cæterum re ipsa tyrannidis caput erat, ac parente plus potuit, eū ut uolebat rexit. At longe contrā se res habet iudices: nimirum impotens semper ac formidolosa res tyrannis est. Neque filius profecto patrem tulisset si posset, neq; filio tantum permisisset pater ut posset. Nemo tyrannis est hærede suspectior, qui eo maiorem parenti metum incutit, quo magis ferocem eius indolem ac tyrannicos mores expresserit. Continebat ergo filij sui cupiditates, atq; adolescenti stringebat potius quàm laxabat habenas, ne uiribus nimium inualescens iuuenis, imperij auidus, atque opibus insolens, nec sibi iam imperans, tandem ne parenti quidem parceret, quin iam Saturno superi Iouem præferrent. Nam si iniurias interdum fecit, quid aliud quàm se parenti satellitem præbuit? ex quibus quotus quisq; est, qui non grassetur, nuptias uiolet, domos compilet, phana dispoliet, obuios cædat, atque optimum quenq; trucidet? Sed quoniam unus est, cuius potentia atque umbra fratri, tam scelerata grassantur audacia, pœnas alioqui facinorum suorum uel illi, uel publicis legibus daturi, ipsi quidem latrones, homicidæ, fures, adulteri. Solus autem unus ille scelerum princeps, sub cuius nomine omnes impune delitescunt, tyrannus est. At ille adolescens si quando patrabat aliquid atrocius, patrem semper sic imperasse dicebat, neque ego quin imperarit dubito. Nam filius quanquam ea indole fuit, ut parentem aliquando uideretur (si ad tantam peruenisset ætatem) flagitijs ac sceleribus æquaturus, tamen in hac adolescentia præ illius crudelitate ac sæuitia quibus iam à puero semper assuetus insenuerat, rudis adhuc miles, ac uix tyro fuit, neq; ferè magnum quicquam, nisi à patre iussus atq; edoctus agebat. Sed siue non nisi iussus illa faciebat, siue ipse etiam iniussus audebat, tamen quum tanquam iussus egerit, quum neq; tyranni nomen usurparit, neq; se pro tyranno gesserit, sed patri se parere significarit, & auctorum suorum causas in illum retulerit, quum alium se potentiolem esse confessus sit, cuius uiribus fideret, à quo omnis eius penderet impunitas: furem si uelis, aut sacrilegum, uel si quod aliud nomen mauis, appelles: at is profecto non est, in quo fieri tyrannicidium potest. Quod si illum omnia solum potuisse, ac re ipsa tyrannum fuisse contendas, & (quod paulo ante iactabas) illico eius morte liberam fuisse rempublicam, fingamus obsecro adhuc parentē uiuere, sed non fugatum tamen, quod nescio quur ipse finxisti, quippe quem nec ipse fugaueras, neq; quur ei fugiendum esset effeceras. Filio enim tantum per insidias adempto, reliquis uiribus integris, nō uideo

quur

quur patri magis desperandum, aut fugiendum fuerit, quàm si aut fi-
 lius ei natus non fuisset, aut peste correptus obiisset. Patrem ergo fin-
 gamus (ut dixi) uiuentem, ac filio quidem unico orbatum, sed satelli-
 tum tamen cæterua cinctum, cædem filij lachrymantem: sed interfecto-
 ri minantem, atq; omnia suppliciorum genera destinantem, in fo-
 rum uultu tristi quidem, sed tamē truci procurrere, & prolato quem tu
 reliquisti gladio, ingentia polliceri præmia, si quis eius ensis dominum
 prodiderit: hic tu foro iam ab illo, atq; eius satellitibus occupato, & in
 caput tuum quæstione iam haberi cœpta, in publicum fortis Tyranni-
 cida procure, & in mediōs globos irruēs Tyrannum te occidisse pro-
 clamita, libertatem omnibus denūcia, ac Tyrannicidij præmium po-
 stula. Quid fugis? Quid latebras quæris? Quid Tyrannicida metuis?
 An non libera est respublica? An non Tyrannus occisus est? Neque
 ergo is quem peremisti Tyrannus erat. Sed quidam potius Tyranni
 satelles, neq; eius morte ciuitas libertati restituta est, quod solum pau-
 loante dicebas huius legis spectasse latorem. At hæredem (inquit) occi-
 di. Quid mihi hæredes nominat? Quid in Tyrannide leges memorat?
 Legū ista nomina sunt. Iuris est ista successio. An Pyratæ filium si de-
 mortui patris locū impleuerit, hæredem quisq; dixerit? Intestatus sem-
 per Tyrannus moritur, quippe legibus ab illo captiuis, quæ solæ ratū
 facere testamentum possunt. Proinde qui defuncti locum Tyranni su-
 bit, hæres non est, sed nouus Tyrannus. Non enim succedit, sed inua-
 dit. At illi nunc paruissimus. Istud qui constat? Ego contra Tyranno
 mortuo populum ilico liberum esse dico. Alioqui frustra lex Tyran-
 nicidæ præmium statuit, si alterius morte in alterius potestatem re-
 cidimus. Sed longe secus iudices, defuncto enim quolibet casu Ty-
 ranno, populus iam tum liber dum amici luctu occupantur, dum stu-
 pent eius morte satellites, ilico sese in libertatem asseruisset, neque plus
 filius aduersus populi uires tum ualuisse, q̄ nunc potest quisq;, uel ex
 amicis Tyranni potētissimus, aut genere quisquis ei fuit post filiū pro-
 ximus, ad quem, si successionis nomen, atq; hæreditatis audiendum
 est, tam nunc Tyrannis pertinet, q̄ ad filium pertinuisse. Qui satel-
 litem igitur, qui amicum, qui cognatum, qui filium Tyrāni peremerit:
 frustra tyrannicidium iactauerit. Tyrannus ipse solus est, cuius necem
 tanto præmio respublica mercatur. Sed uolui, (inquit) pertentaui, peri-
 ditatus sum, quod negari ne possit, filio tyranni perempto, spe futuræ
 tyrannidis extincta, præclarum animi mei documentum reliqui, uel
 hoc solum sufficere mihi ad hunc honorem puto. Hic uide obsecro q̄

B nihil

nihil maliuole, quàm simpliciter agam tecum omnia, quæ ex re tua totum hoc negocium minime suspitiosus interpreter. Nam si alius hanc ageret causam, nec tam ex inimicis tuis, sed ex acrioribus istis actoribus quispiam qui locos omnes excutiunt, & suspicionibus urget, ac moleste nimium premunt, sic Hercules hunc tractaret locum, ut te nec id tentasse unquam nec destinasse contenderet. Quod si tu uociferareris mirari te quem tam insigni esse impudentia, ut talia dicere occiso in ipso conatu tyranni filio audeat, hic ille protinus quasi fieri non potuerit (inquit) ut non patriam liberaturus, quod non prestitisti, non Tyrannum occisurus, quem non attigisti: sed ipsum potius iuuenem quem trucidasti perempturus, ascenderis: illa tam tibi priuatim, aliquam ulturus ac reuolueris iniuriam. Hic si instaret, urgeret, premeret, ac certas aliquas probationes illius animi tui ac propositi flagitaret, uides (ut opinor) in quantas traheris angustias. Sed ego tecum hoc pacto non agam, quippe qui in rebus (cuiusmodi ista est) uehementer obscuris, assueui semper in meliorem partem esse procliuor. Permitto itaque tibi, ut ista fecisse animo in Reipublica propenso uidearis. Uoluisti ergo, ac tentasti prorsus auferre Tyrannidem. Hoc tibi uideatur isto premio compensandum? Primum quod uoluisti, quis non uidet quam sit exiguum? Nam hac ratione omnes tyrannidum premium peteremus. Quis enim tam frigidus in Reipublica animo fuerit, ut Tyrannum crudelissimum non libenter auferre uoluerit? Tentando uero quid aliud declarasti, quam quod esse Tyrannida uoluisti? Quod te preterea periculis exposuisti, an id premium meruerit ullum, postea uidebimus: quod autem istud non meruit, spero uobis iudices esse uel sola legis recitatione perspicuum. Quæ quum premium nisi Tyrannidæ non statuat, qui uero Tyrannum non ceciderit, esse Tyrannida non possit: quantumlibet quispiam tentauerit, quantumlibet sese periculis exposuerit, frustra Tyrannidum premium: nisi cæso Tyranno, petierit. Nam ei qui dum conatur occidere, in exilium compulerit, premium quidem: sed neque tantum, neque tantum Tyrannidæ decernam. Etenim si morbo quopiam laborans denunciem: quicumque me sanauerit, ei recuperata ualitudine, tria me talenta daturum, ueniat aliquis spe mercedis inductus, qui mei curam suscipiat: deinde medicamentis quibusdam adhibitis, ubi frustra se conari senserit: artem suam morbo uictam confessus, me iam deploratum relinquat: aliqua tamen molestiæ parte leuatum, sanitatis illi mercedem, quia non sanauit, non debeo: rursus quia profuit, inanem prorsus à me dimittere haud æquum est. At si

post

post mille pharmaca, nihilo tamen melius habentem destituat: præmij nihil meretur, qui nihil iuuit: gratiæ uero tantundem ferè: qui quod mederi tentauit, sui gratia, non mei fecit. Quod si insigniter Medicae artis ignarus, rem tamen aggredi fuerit ausus, atque aliquantisper misere uenenis adfectum postea dimittat: quum iam non modo nihil opis tulit, sed plurimum doloris addidit: etiam si sese gratis obtulerit: utrum amore dignus est, quod me suo labore tam diu nulla præmij spe tam officiose uexauit? an summo potius odio, quod temere sese meo periculo ei negocio, cuius erat imperitus, immiscuit? Huic rei Iudices haud multum mihi uidetur præsens causa dissimilis. Lex enim Tyrannicidam conducere uehementer alicunde studet: cuius præmium certum, Tyranno cæso, pollicetur. Sed Tyrannicidam quum dicit Iudices, hominem quærit artificem: non manu tantum fortem, sed pectore quoque multo magis ualentem, consilio potius quam uiribus præstantem, qui insidias tendere, laqueos abscondere, occasiones captare nouerit. Ergo hanc prouinciã si quis huiusmodi susceperit: qui Tyrannum ipsum arte ex insidijs adoriatur, adorsum opprimat, oppressum interimat: nec re cœpta semel, nisi perfecta desistat: hic Tyrannicidij præmium audacter postulet. Sin id quidem non potuerit, quod autem proximum est & confine, fecerit: Tyrannum uidelicet uel in exilium abegerit, uel ad deditiõnem condonata uita coegerit, uel ad deponendam Tyrannidem certa conditione compulerit: hunc ego præmio dignum, neque nullo quidem, neque tamen Tyrannicidæ iudico. At si quis manu potens, mentis inops, illarum penitus ignarus artium, quibus instructum esse Tyrannicidam oportet: qui rem uiribus egere tantum, ac non consilio putet, qui denique Aiaci multo sit, quam Vlyssi similior. Sed Aiaci tamen iam abiudicatis armis insanienti, armenta hominum loco trucidanti. Si huiusmodi, inquam, quispiam rem tantam conficiendam sibi desumpserit: tum nec insidias collocans, nec tempus eligens, nec occasionem expectans: impetu quodam prouat, nec ab ipso tamen Tyranno incipiat, sed in satellites eius insiliat, dato interim illi sibi cauendi loco. Tum subducto Tyranno: re temere cœpta, stulte gesta, per ignauiam relicta, ac penitus infecta: sola sibi fuga, abiecto etiã gladio, consulat. Postea uero uel defuncto, uel interfecto Tyranno, in publicum prodeat: præmium tanquam Tyrannicida postulet, atque huiusmodi utatur oratione. Volui Iudices, ausus sum, tentauit, periclitatus sum. Vtrum Iudices illi Tyrannicidij præmium decerneretis, quia Tyrannum tetrauit occidere: an malã potius gratiam haberetis, ac dignũ

etiam supplicio duceretis, quod sua temeritate non se solum frustra periculis obiecerat, sed urbem etiam uniuersam in summum discrimen unà præcipitauerat: utpote qui Tyrannum stulte irritando fecerit, & ciuibus inuestiorem, & aduersus insidias cautiorem? Videtis ergo Iudices quemadmodum id quod iste uel solum satis esse cõfidebat, usq; adeo nihil adiuuat, ut etiam nonnihil officiat. Quamobrem si neque is, quem peremit, Tyrannus fuit: nec satis Tyranni filium occidisse fuit: itentasse uero temere, plus q̄ frustra fuit, reliquum est, ut ultimum illud, Tyranni uidelicet ipsius mortem, excutiamus: quam iste sibi nos debere disputat. Hoc totius negocij caput est, hoc si uobis iste persuaserit, causæ nihil est quin uicerit. Contráque si ego hanc partem euicero, atq; sacram hanc, quod aiunt, anchoram illi præcidero, nonne ilico necesse est fluctuet, ac naufragio pereat? Idcirco Iudices hic etiam atq; etiam obsecro: ut quàm maxime sitis attentis, dum Tyranni cædem doceo, ex qua tota ista pendet controuersia, nihil ad istum quicumquam pertinere. Totum ergo hunc locum Iudices sic ab isto tractatū esse meministis, ut qui uobis persuadere cuperet, uti crederetis eum iam tum quum filium perimeret, parentem quod postea fecit, præscisse facturum. Sciebam, inquit, satis esse filium occidere, sciebam patrem ilico sese post mortem filij perempturum. Imò sciebas certe, quum sic hanc causam ageres, opus esse tibi ut illa præscisse uidereris. Alioqui frustra te præmium Tyrannicidij petiturum: si neq; ipse Tyrannum peremisses, neq; id saltem fecisses, unde illi scires exitium imminere. Eam ob rem Iudices exitum eius facti tam certum uideri uoluit, ut uobis etiam audientibus dixerit, ob id ipsum sese à Tyranno manum abstinuisse, eumque sibi ipsi pariter & istius gladio reliquisset: quem alioqui, ut ait, facile potuisset occidere, fecissetq; , nisi de exitu securus scilicet, tunc de industria pepercisset, ut paulo post miserius interiret. Hic igitur quid faciam? quò me potissimum uertam? unde argumenta conquiram, quibus hunc probem non esse rerum futurarum præscium? Quin illum percontemur potius, ac rationes aliquas exigamus, quibus ille nobis fidem rei tam longe supra fidem faciat, unde hanc tam mirabilem diuinandi peritiam nactus sit, utrum ne homine quopiam docente didicerit, an numine potius inspirante conceperit. Dicigitur nobis Tiresia, quonam probamento facies, uti constet comprehensam esse tibi rerum futurarum scientiam? de fossis alicubi thesaurum effode, cogitationes nostras euolue, abstrusum aliquid atque occultatum erue, quod miremur omnes: nèpe eiusdem artis esse puto,

& quæ

& quæ præsentia latent edicere, & quæ sunt futura prædicere. Aut si tu futuris dūtaxat uales, aliqua nunc ediffere aliquot post hoc annis: aut si libet, sæculis potius euentura: quæ quum ex tuo præscripto ceciderint omnia, tum demum redito, & futura te præscisse dicito. Interim profecto ægre, quantum suspicor, obtinebis: ut quod te nesciente fiebat, id præscisse credaris anteq̃ fieret. Quod si tum, quum filium interimeres, ignorabas patrem sese, quod postea fecit, occisurum: quum tu nunc eius cædis præmium postulas, quam nisi uelis impudenter esse mendax, fateare necesse est, te ignorante, atq̃ adeo ne cogitante quidem, perpetrata esse? Sed ideo se fortasse putat huius etiam necis autorem: quoniam illa cædes quã fecit, istius quoq̃, tametsi præter spem, causa tamẽ aliquo modo fuit. Qua in re uos longe alia Iudices opinor esse sententia. Neq̃ enim si Tyrannum casu quisq̃ aut mente captus occidisset, ei Tyrannicidij præmium decerneretis. Quid ita? Nempe quod inscius uterq̃ atq̃ imprudens occidisset, quanq̃ istius causa est aliquanto, ut mihi uidetur, inferior. Nam si alteruter illorum præmiũ peteret, tametsi peteret qui peremisset ignarus: atq̃ ideo frustra peteret, peteret tamen qui peremisset: nunc uero & isto nesciente, & non ab ipso peremptus est. At nihil ego, inquit, neq̃ casu, neq̃ imprudens feci: sed filium consultò trucidauit, atq̃ ita patri uolens ac prudens mortis causam præbui: qui, ni ego filium occidisset, adhuc Tyrannus uiueret. Age accedam etiã propius. Si tu Tyrannum aggressus ut perimeres: deinde uictus ab eo, proiecto etiam gladio, fugeres, atque is equo te persequutus, equo collapso, præeps in gladium tuum tam opportune caderet, ut eodem transfigeretur, an nõ hic posses eadem omnia dicere, uoluisse te uidelicet, ac uolentem aggressum esse: uolentem igitur prudẽtemq̃ causas ei mortis attulisse? nõ nisi tu illum fuisses adortus, ille non fuisset occisus. Sed nõne uides: ut eadem opera, uel magis fuga tua gloriari liceat, & ignauia tuæ præmium petere? Nam nisi tu fugisses, ille non cecidisset: nisi tu gladium turpiter abiecisses, nec transfixus ille fuisset. Postremo hac ratione ignauos etiam Tyrannicidas esse liceat. Quemadmodum licet uolens adortus esses ut interimeres: tamen postq̃ re infecta fugisses, quod postea factum esset, tuum non iudicaretur: licet id factum non fuisset, nisi tu aliquid ante fecisses, ita etiam si Tyrannum perempturus ascendisti, filiumq̃, dum patrem quæris, occidisti: tamen cum pergere ac perficere quod incoeperas, uel timore non ausus sis, uel negligentia nolueris, uel casu non potueris: sed re prorsus infecta redieris, quicquid inde postea te inscio atque in-

sperante prouenerit, id à te profectum esse ne dixeris. Siquidem quicquid tuum dici potest, ibi desijt, ubi tu destitisti. At nec istud fortassis ei quod ipse fecit simile esse concedet. Sed mihi hoc pacto rursus opponet. Is quem tu proponis, non ea mente Tyrannum aggressus est: ut se postea uicto ac fugiente, ille uictor dum persequeretur, occumberet. Ideoque quod non proposuit, merito suum uocare non potest. At ego eo proposito peremi filium: ut pater sese dolore commotus occideret: atque id facturum animo meo percepi. Videtis Iudices, ut nobis illa diuinatione sua rursus occurrit? Quæremus igitur ab eo, quonam pacto præsenferit? præsciuerit ne? an coniecirit? Si se præsciuisse respondeat, neminem credo ei crediturum: sin coniecisse, interim nescisse se fatetur: sed opinatum esse tantum, hoc est, dubitasse, incertum fuisse: postremo quid aliud quàm ignorasse? Sed uideamus tamen quibus signis, quàm perspicuis argumentis, rem tam inopinabilem ita collegerit euenturam, ut quod alius nemo sperare potuisset, id ille sibi tanquam certum atque inopinabile proposuerit. Noueram inquit, quàm misere deperibat filium. Ita ne id tandem adeo te certum ac securum reddidit: ut necem eius non tanquam forte secuturam, sed necessario futuram destinares? Scio iudices, haud mediocres illos affectus esse, quos erga liberos parentum pectoribus insequit natura, neque tamen aut tantos, aut cuiquam tam exploratos crediderim: ut promittere sibi ac spondere audeat, id quod iste se fecisse narrat, interempto filio patrem ultroneum ei comitem futurum. Nam quotusquisque ex his, quorum filij & unici, & charissimi quotidie uel morbo cadunt, uel dolo pereunt, uel bello occumbunt, uel casu intereunt, usque adeo mœrore consternatur, ut sibi mortem sua sponte consciscat? Sed amor, inquit, etiam desperatio non minor occasio desiderandæ mortis accessit. Quamobrem obsecro, an tu quum filium perimeres, reliquos unà satellites omnes occidisti? non dices, opinor, stragem te tantam fecisse. Cæteros igitur adhuc retinebat: opum satis, uirium satis habebat. Quapropter uno adempto, quum tot adhuc essent incolumes: quorum omnium intererat maxime hunc incolumem esse, quum ei usque adeo desperandum fuit, ut non ab urbe, sed ex orbe festinandum fuit. An usque gentium uiuere quoniam hodie suspicemur, qui id fecisset, quod Tyrannus iste fecit. Quid de alijs quærimus? quin te potius interrogemus, quæ uerisimile est de te coniecturam hanc fecisse, & Tyrannum ex animo tuo spectasse. Si tibi ergo filius perimeretur, atque insuper imminere uideretur nonnullum & fortunæ simul & uitæ periculum: num potius eligeres te comitem filio dare.

dare, quàm mortem illius ulcisci. An temet ipse ne ab alijs occidereris, occideres? Certe, ut pro te quoque respondeamus, non faceres. Quomodo ergo in mentem tibi uenire potuit: ut quod nec alij fecerunt, nec quisquam fecisset, nec tute facturus esses, id Tyrannum cogitares facturum? At planè, inquit, cogitabam: alioqui cur ibi gladium meum reliquisset. Recte nimirum ignauia tua nos admones. Nam cum hoc dicit Iudices: nonne id uobis uidetur dicere, praesens certe: alioqui cur inde fugisset? quid enim aliud est: alioqui cur gladium ibi reliquisset, quàm alioqui cur inde abiecto gladio turpiter me in pedes dedisset. Nam quid opus fuit gladium Tyranno relinquere: Ne deesset ei scilicet, quo periret? Itane qui omnium gladios timet, ipse gladio caret. Qui quicquid habet, gladio peperit, gladio possidet, gladio tuetur, ei gladius unquam abfuerit. O nouum prodigium Iudices, Tyrannus sine gladio. Neque illi gladius defuit, nec iste gladium ei reliquit, sed abiecit: nec futurum quod euenit, uel leuissima coniectura prauidit. Sed posteaquam in arcem temere (nescio quomodo) perrepisset, atque ibi adolescentem (ut est iuuenta semper incautior) solum, securum, ac nihil minus expectantem, de improviso adortus oppressisset: ac potuisset fortasse progressus, ulterius eadem opera Tyrannum sustulisset: ilico hominem timor inuasit, metuentem ne uoce uel gemitu morientis audito, iam tum proditus concurrentibus Tyranni satellitibus, caperetur. Iam ante oculos eius obuersabantur uincula, carcer, tormenta, ac mortes mille, mille supplicia: quorum imaginatione uana perterritus, iam strepitum omnem, omnem sonitum, ac postremo suam ipsius umbram expauescens: tam nunc repente timidus, quàm ante temerarius, ex arce se proripuit: nec secum gladium saltem tollere ausus est: seu ne esset fuga tardior, seu ne cum ense deprehensus, insidiatus fuisse Tyranno diceretur: quo nunc perempto recurrit insolens, & tanquam ipse occiderit, Tyrannicidij praemium postulat. Age ergo Tyrannum ipsum non quaero an peremeris: hoc tantum quaero, an peremisse potueris. Si non potueris: ergo occasionem non expectasti, locum idoneum non elegisti, tempus opportunum non captasti: sed temere, sine consilio, sine ratione, praecipitum incepisti, quod perficere non ualueris. Nec illum ergo te iactes occidisse, quem te fateris nec potuisse. Sin potueris: magnae profecto uel inertiae, uel ignauiae fuit, quod non feceris. Imò, inquit, potui: sed de industria superledi. Satis iam feceram, filium occideram: patrem dolori suo, & gladio meo reliqui, quo eum

sese perempturum praeuidi. O inuerecūdum, si ista mentiris. O insa-
 num, si non mentiris, si tam incredibilia finxisti, miramur impuden-
 tiam, si tam absurda cogitasti, miramur amentiam. Tu ne adeo
 eras infanus, ut quum uno ictu potueris, & uitam tuam, & Reipub.
 salutem in tuto collocare, malueris omnia dubijs fortunæ casibus ex-
 ponere, & tibi futurum promittere, quod sanus auderet nemo spera-
 re? Quod si Tyrannus id uoluisset, quod tute haud dubie fecisses, &
 quod illum quoque facturum longe uerisimilius quàm quod fecit fu-
 it: conclamasset satellites, coëgisset sicarios, armasset carnifices, ac pro-
 lato filij cadauere, & natura crudelis, & tam atroci spectaculo irrita-
 tus, iram ac furorem illum effudisset, primum in te, per quem filius oc-
 ciscus, deinde in urbem uniuersam, propter quam occiscus est, quæ si
 contigissent (ut tua dementia propemodum contigerant) neque tu mi-
 ser hodie uiueres, qui hoc præmium peteres, neque nos Rempub. ullā
 à qua peti posset haberemus. Sed dii immortales, Iudices, uota pre-
 cesque nostras recordati sunt: Diī seruitutis nostræ mala miserati sunt:
 Diī nobis in summis atque extremis periculis auxiliati sunt. Qui quū
 semper huic urbi succurrere statuissent, id potissimum tempus elege-
 runt, quo maxime nobis beneficium suum commendare possent.
 Nam Tyrannus quanquàm semper erat molestus uiuente filio, tamen
 eo nomine minus grauis incumbabat ciuibus, ne miseram penitus at-
 que exhaustam urbē filio relinqueret. At eo trucidato propter quod
 ante pepercerat, cui dubium esse potest, quin funditus omnia dire-
 pturus fuerit? Postquam ergo Respub. istius primum temeritate, de-
 inde ignauia in extremum illud periculum corruisset, superi tempus iā
 uenisse rati, quo perpetuam nobis insculperēt fauoris sui memoriam,
 omnia mala quæ tam prope ceruicibus nostris imminebant, subito in
 ipsum Tyranni caput auerterūt, idēq; tam celeriter, ut citius nos peri-
 culo liberatos esse, quàm in periculo fuisse cognouerimus, ne nos in-
 terim saltem potuisset discriminis tanti metus urgere. Quis Tyran-
 num putasset, Iudices, reperto filij sui cadauere, in sese potius quàm in
 hanc urbem gladium fuisse uersurum, nisi nostri studio superi in pro-
 priam illum perniciem immissis ei Furijs, agitassent? Itaque iam nūc
 uidere mihi uideor micantes latronis oculos, obducta supercilia, con-
 tractam frontem, genas pallentes, dentes stridentes, labra tumen-
 tia. Denique qualem Pentheum describunt Poëtæ, toto ore, toto
 uultu, suæ prodentem mentis insaniam. Quum primum ingressus fi-
 lium reperiret occiscum, quid illum fecisse, quid clamasse suspicemur?
 quid

quid aliud quæ ut impium atque dementem spurcissimo rictu insana in superos euouisse conuicia? O Deorum iram, o numinum inuidiam: Video cælites odij uestri signa: uideo liuoris atris uestigia. Nihil uobis uiuit iniquius, nihil ambitiosius, nihil inuidentiùs. Soli imperare, soli regnare uultis, nec satis propria felicitate contenti, semper aliena tabescitis. Quur non mecum in certamen descenditis? Quur ignauum insidiatorem filio summisistis? Ille quisquis erat, cum Tyranno in certamen etiam ingredi non ausus est: hoc certe saltem gaudeo, quod nemo se poterit Tyrannicidam dicere, nemo Tyrannicidij præmium petere. Nemo enim Tyrannum occidit et hodie, nisi Tyrannus. Tyrannus ego hodie uel Dijs inuitis moriar. Huiusmodi ergo deliria quum blaterasset, in gladium tandem amens ac furiosus incubuit. Tyrannus igitur Iudices istius gladio, imò nec istius, quippe quem ante abiecerat, manu quidem suapte, sed sola Deorum opera perfossus iacet. At nunc iste sibi cuius ibi nullæ partes erant, primas uendicat. Itaque qui me sycophantem uocabas: uide obsecro, uter nostrum huic uitio propior est, ego ne, qui tecum hodie pro Rep. superisque dimicans, præmium tamen nec uictor postulo: an tu potius, qui desertor ac fugitiuus, contendis tamen alijs, atque his quidem Dijs uincētibus ipse triumphare? Desine, desine aliena uirtute partem tibi arrogare uictoriam. Desine Deorum in hanc urbem tam clarum obscurare beneficium. Desine Deorum laudibus obsistere, & ab hac temeraria petitione desiste. Quod si iste Iudices molestus esse perrexerit, uos tamen ipsam rem æquis lancebus expendite: Nam iste quid aliud, quæ Tyrannum ut sibi cauere admonuit? Dijs ne cauere sibi posset, ne insidijs amplius opus esset, effecerunt. Iste quid aliud quæ gladio suo Tyrannum in nos omnes armauit? Dijs gladium illum à nobis in Tyranni iugulum retorserunt. Iste quid aliud denique, quæ uniuersam urbem in summum periculum dementia sua coniecit? Dijs corrigentes istius insaniam, discrimen illud subito in prosperrimam securitatem conuerterunt. Vos ergo Iudices per deos immortales obtestor: per deos huius clarissimæ libertatis, huius insperatæ felicitatis autores, ne quod nobis deorum omnium consilio ac uirtute successit, id uos unius hominis amentiam referri sinatis acceptum: ne ue hanc urbem unquam in deos liberatores tam ingrati esse, ne ue patiamini ut salutem suam debere se potius humanæ temeritati quæ deorum benignitati fateatur, quos ita demum sperare licet futuros semper huic urbi propitios, si nos eorum quæ contulere memores, eos (uti æquum est) beneficiorum suorum recognoscamus autores. Alioqui si nos (quod absit) ingrati, quæ ab illis profecta

profecta sunt, in alios referamus, gratiãq; superis debitã impẽdamus
 hominibus: uicissim hercle metuendũ est: ne dñi quoq; suum erga nos
 fauorẽ imminuant: ac Reip. nostrã curã, ut indignã quã ab illis curet,
 abijciant. Quamobrẽ ut aliquando finẽ dicendi faciã: quãdoquidem
 iste peccauit officio: & bono animo male fecit: dñi uero eius peccatum
 in commoda nostra uerterunt: ac dñi quidem coegerunt: sed se tamen
 Tyrannus interfecit: tum præmium qui coegere non petunt, pe-
 tere autem qui peremit non potest: uos sententijs uestris Iu-
 dices & huic ueniam, & superis gratiam decernite: &
 urbem ab huius præmij debito, quo eam liberam
 esse dñi uoluerunt, absoluite.

Dixi.

DECLAMATIONIS THOMAE MORI ADVER-
 SVS TYRANNICIDAM FINIS.

BASILEAE APVD IOANNEM FROBENIVM
 MENSE AVGVSTO AN. M. D XXI.

